

KULTTUURI

Paluu lapsuuteen ja Kurdistaniin

Ruotsalainen Karzan Kader ponnahti kansainväliselle kartalle esikoiselokuvallaan *Bekas*

Harri Römpötti

RUOTSALAISEN elokuvan uusin kansainvälinen toivo **Karzan Kader** (s. 1982) sai jo loppuptyöstään Oscarin. Parhaana opiskelijatyönä vuonna 2011 palkitusta *Bekas*-lyhärivistä hän on nyt tehnyt pitkän version, joka on myyty 13 maahan, myös Suomeen.

Kaikki alkoi vuonna 1990 Irakissa, kun kahdeksanvuotias Karzan kävi kotimatalla isänsä kanssa kaupassa.

Putiikin pimeässä takahuoneessa oli paljon väkeä, mikä kiinnitti pojan huomion. Siellä katsottiin mustavalkoisesta telkkarista *Rambo*-elokuva.

”Se taisi olla se ensimmäinen, jossa Rambo juoksentelee pitkin metsiä Amerikassa. Siihen aikaan elokuvaesitykset olivat Irakissa kiellettyjä, joten esitys oli täysin laiton”, Kader muistelee.

IRAKIN JA IRANIN sota oli päättynyt, mutta kurdialueella lähellä Iranin rajaa sotilaita oli joka paikassa. Sodassa **Saddam Hussein** oli käyttänyt kemiallisia aseita maansa kurdeja vastaan ja alue oli edelleen miehitetty.

”En tiennyt elokuvista mitään. Näin *Rambosta* vain osan ja luulin, että se oli totta. Kun jatkoimme matkaa kotiin, en enää pelännyt sotilaita, koska uskoin, että jossain on se sankari. Tänäänkin päivänä tuntuu hienolta, ettei isä rikkonut illuusiota kertomalla, ettei se ole totta.”

Kaderin perhe oli lähdössä miehitystä pakoon Amerikkaan. Matkattuaan 11 kuukautta he pääsivät Moskovaan, mutta rahat eivät riittäneet Amerikkaan asti. Perhe päätyi Ruotsiin vuonna 1991.

RUOTSISSA Kader katsoi telkkaria ja innostui elokuvista. Naapuriperheen kameralla hän alkoi kopioida kavereidensa kanssa **Bruce Leen** ja **Jackie Chanin** toimintakohtauksia.

”Eiväthän ne onnistuneet,

Karzan Kader muutti perheensä kanssa pakolaisena Ruotsiin vuonna 1991. Uusimmassa elokuvassaan hän palaa lapsuutensa Kurdistaniin.

mutta minä olin aina sankari.”

Kader meni opiskelemaan elokuvaa Dramatiska Instituteniin Tukholmassa. Hän kinusi luvan kuvata loppuptyönsä synnyinseudullaan Irakin Kurdistanissa, vaikkei kukaan muu ollut tehnyt oppilaselokuvaa ulkomailla.

”Halusin, että kuka tahansa voi ymmärtää elokuvani missä tahansa.”

Kader etsi näyttelijänsä moskeijoista ja katujen kulmista. Suurin osa ei ollut edes nähnyt elokuvakameraa. Pääosia esittävät pikkupojat eivät ymmärtä-

neet kuvaustouhusta mitään.

”Pyysin heitä vain luottamaan minuun. Kun he näkivät valmiin lyhärin, heidän silmänsä levisivät ja he tajusivat kaiken. Minulla oli kova tarve kertoa lapsuudestani. Olin varma, että kun saisin lyhärin tehtyä, se vakuuttaisi kaikki niin, että pääsisin tekemään pitkän version.”

Ja niinhän siinä kävi. Pitkän version rahoitus saatiin kasaan alle kolmessa kuukaudessa Oscarin jälkeen. Suomesta rahoituksessa ovat mukana Helsinki-filmi ja Yle. Olikin kiire, sillä Kader halusi päärooleihin samat pojat kuin lyhärissä, **Zamand Tahan** ja **Sarwar Fazilin**, eivätkä nämä saaneet vanheta liikaa.

Kaderin lapsuutta varjostanut sota olisi ollut liian synkkä tragedia koko perheen elokuvaan. Sen sijaan *Bekasin* kengänkiillotajaveljekset ovat menettäneet vanhempansa. Elokuvan nimi tarkoittaa orpoa kurdiksi.

Kader halusi kuvata elokuvassa oman lapsuutensa tuntemuksia. Elokuvan pojat näkevät pitkän *Teräsmies*-elokuva ja päättävät lähteä Amerikkaan tapamaan sankaria.

”Vaihdoin lapsuuteni Rambon Teräsmieheen, koska hän on universaalimpi eikä käytä tuliaseita. Hahmo edustaa rajatonta valtaa, josta pojat keksivät matkalla omia juttujaan. Lapsuuden hienoimpia piirteitä

on kyky keksiä mitä vain.”

Bekasissa näkyy vahvasti toinenkin amerikkalainen ikoni, Coca-Cola. ”Kerroin täsmälleen sen, mihin uskoin lapsena. Coca-Cola oli meille hirmu iso juttu, tosi kallista ja himoittua. Pyysimme Coca-Colaa elokuvan sponsoriksi, mutta saimme vain luvan käyttää tuotemerkkiä.”

”Halusin, että kuka tahansa voi ymmärtää elokuvani missä tahansa”, Kader korostaa. Nykyään amerikkalaiset tuotemerkit ovat käyttökelpoisimpia yleismaailmallisten merkitysten taivottelussa – jopa Kurdistanissa.

» Bekas tuli elokuvateattereihin perjantaina.

NÄYTTELYVINKIT

Kesäviikonlopun näyttelytarjonta on monipuolista

1 Jan Anderzén: Rattoisa virta
Uudenmaankadun Huudossa (Uudenmaankatu 35) sunnuntaina viimeistä päivää. Muusikkona tunnettu taiteilija esittelee papeleikkauksia ja niiden sukulaisten: ison tilkkutäkin. Teoksissa on afrikkalaisten alkuperäisasujen tunnelmaa.

2 Tuukka Tammisaari: Zu
Galleria Jangvassa (Uudenmaankatu 4-6) 4. 8. saakka. Vuonna 1984 syntyneen Tammisaaren ekspressiivisissä maalauksissa on tunteen lisäksi ajatus kohdallaan.

3 Sensibility
Korjaamo galleriassa (Töölönkatu 51 B) 4. 8. saakka. Näyttely esittelee uutta hyvää suomalaista valokuvaa. Näyttelyn teema on ihmisen suhde luontoon.

4 Summer School
Suomen valokuvataiteen museossa (Kaapelitehdas, Tallberginkatu 1 G) sunnuntaina viimeistä päivää. Sekavasta kokonaisuudesta huolimatta näyttelystä löytyy helmiä.

5 Jacob Hashimoto
Galerie Forsblomissa (Lönnrotinkatu 5) tänään viimeis-

Jacob Hashimoton Armada on esillä Galerie Forsblomissa vielä tänään.

tä päivää. Näyttelyn sydän on newyorkilaisen Hashimoton kuuluisa purjevenemeri Armada.

6 Birger Kaipainen: Kuriton kaunosielu
Emmassa (WeeGee-talo, Ahertajantie 5, Tapiola) 12. 1. 2014 saakka. Mestarin uniikkikeramiikka vie sydämen mennessään.

7 Paratiisin hedelmiä
Keravan taidemuseossa (Taide- ja museokeskus Sinkka, Kultasepäkatu 2) 1. 9. saakka. Puolalainen nykykäsantaide on hienoa ja hienosti esillä.

Veikko Halmetoja